

بررسی و تحلیل زیبایی‌شناسی هنر فلزکاری دوره ساسانی

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۶/۱۹

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۷/۰۵

کد مقاله: ۹۳۳۴۶

مژده ملی^{۱*}

چکیده

دوره ساسانیان هنر فلزکاری دارای ارج و مرتبه والایی در دربار بوده و همواره مورد توجه سلاطین و اشراف‌زادگان بود. در این دوره هنر فلزکاری به اوج شکوفایی خود رسیده و حتی در مدت زمانی کوتاه از مرزهای امپراتوری ساسانیان فراتر رفته و در مقام هدیه به‌عنوان نشان قدرت و مشروعیت سلاطین ساسانی به دربار سایر ملل راه یافت. در دوره‌هایی که خزانه سلاطین پر بود آثار فلزی از فلزات گران‌بها همچون طلا و نقره تهیه می‌شد و در زمان تنگدستی و رکود خزانه آثار هنری با آهن و فولاد ساخته‌شده و از روکش و نقوش طلایی و نقره استفاده شده است. هنرمندان برای تزئین سطوح خارجی و بعضاً داخلی این آثار گران‌بها عموماً از نقوش گیاهی و خصوصاً پیکره جانوران استفاده می‌کردند. دلبستگی هنرمندان این دوره به نمایش پیکره جانوران از درندگان، چهارپایان، پرندگان و حتی جانوران پنداری و ترکیبی همچون اژدها، سیمرغ، دیو، پری و جز آن‌ها، اغلب ریشه در اعتقادات اسطوره‌ای-دینی مردم این دوران داشته است. در این پژوهش، تلاش بر این است تا از طریق بررسی نقوش جانوری، گیاهی و هندسی، از لحاظ اسطوره‌ای، آیینی، فرم و مبنای عناصر و نیروهای بصری، با نوع و جایگاه این آثار در هنر فلزکاری این دوره، خصوصاً از لحاظ ارزش هنری شناسایی شود. روش انجام این پژوهش از نوع تحلیلی، توصیفی است و بر اساس ویژگی‌های تعدادی از ظروف دوره‌ی ساسانی موجود در موزه‌ها مانند بشقاب، کاسه، جام، ابریق، ریتون و جواهرآلات انجام گرفته است. ابزار مورد استفاده در این پژوهش فیش‌های تحقیقاتی، مشاهده آثار هنری، مطالعه‌ی کتابخانه‌ای، همچنین استفاده از سایت‌های اینترنتی موزه‌های داخلی و خارجی محل نگهداری آثار فوق‌الذکر بوده است. نتایج کلی حاکی از آن است که نقوش در هنر فلزکاری ساسانی، تنها جنبه تزئینی ندارند بلکه نماینده معانی و مفاهیم آیینی و فرهنگی هستند که با اولویت قرار دادن پیام نمادین اصول و مبنای هنری تا حد زیادی در جهت افزودن زیبایی هنری، محتوا نیز مد نظر قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی: نماد، فلزکاری ساسانی، زیبایی‌شناسی، مبنای بصری، نقوش جانوری و گیاهی